

sturen dat het uit het anekdotische niveau tot een 'beschouwend meta-niveau' wordt opgetild. Zo kan het gebeuren dat in een kringgesprek over pesten de kinderen niet verder komen dan het aanhalen van concrete voorbeelden. Met vragen over wat pesten eigenlijk is of waarom mensen andere mensen pesten, moet de volwassene het gesprek dan wat beschouwender van aard proberen maken.

Allerhande bedenkingen kunnen natuurlijk gemaakt worden bij het hele FMK-project. In de hoofdstukken 'Waarom filosoferen met kinderen?' en 'Vragen en tegenwerpingen' trachten de auteurs van *Socrates op de speelplaats* mogelijke sceptici en tegenstanders van antwoord te dienen. Kwesties als 'Is filosofie niet te moeilijk?', 'Waarom niet de ouders en wel de school?', 'Gaat filosofie de kinderen niet in onzekerheid storten?', 'Heeft filosofie wel zin als al haar conclusies voorlopig zijn?' komen aan bod.

Matthew Lipman, Richard Anthonie en Freddy Mortier willen met hun boeken een praktische hulp en leidraad bieden voor hen die daadwerkelijk met kinderen willen filosoferen. Wie wil weten of zij daarin slagen, zal de proef op de som moeten nemen.

Marc-Antoon DE SCHRYVER

*

POLITIEKE FILOSOFIE

Xavier Vanmechelen, *Afhankelijkheid zonder dominantie. Over de sociale en politieke filosofie van Philip Pettit*. Leuven/Leusden, Acco, 2002204 pp; ISBN90-334-5079-8, 26,90 euro)

Denken is een sociale aangelegenheid, zo luidt de rode draad doorheen het ondertussen vrij omvangrijke oeuvre van de in Ierland geboren, maar vaak in Australië werkzame filosoof Philip Pettit. Pettit mag dan voor het grote publiek een onbekende zijn, in academische kringen is hij dat geenszins. Als lid van de Australische Research School of Social Sciences is Pettit een internationaal gerenommeerd academicus en een uitgebreide voorstelling van zijn werk in het Nederlandstalige taalgebied drong zich dan ook op.

Hoewel Pettit, dixit de redacteur en inleider van dit boek Xavier Vanmechelen, ook vertrouwd is met de continentale filosofie, blijkt uit *Afhankelijkheid zonder dominantie* dat hij in de eerste plaats toch een analytisch filosoof is. Dat komt trouwens ook goed tot uiting in de in annex bijgevoegde bibliografie: geleidelijk is de fenomenologie in Pettits oeuvre naar de achtergrond verdwenen om plaats te maken voor thema's als 'realism' of 'explanation'. De vele -ismen in de verschillende bijdragen van de bundel maken de lezer tevens duidelijk dat hij in een hedendaagse analytische scene vertoeft: functionalisme, fysicalisme, causaal fundamentalisme, naturalisme, sociaal holisme, externalisme, collectivisme, ik geef maar een kleine greep weer uit de emanatie van -ismen in het boek zelf. Zolang dit leidt tot een precies en helder denken, kan men daar natuurlijk weinig bezwaren voor verzinnen. En wat zou een analytisch filosoof anders moeten doen dan helder en streng redeneren?

Pettit legt die strengheid van argumentatie en helderheid van presentatie wel degelijk aan de dag. Kennis is dan ook het probleem waarrond zijn werk draait, met name

de bekommernis om 'juist te zijn', zoals denken in *Afhankelijkheid zonder dominantie* steevast wordt omschreven. Ook al gaat het om sociaal of politiek filosofische kwesties - is de mens een sociaal wezen of niet - Pettit spitst deze toe op de vraag hoe het menselijke denkvermogen zicht ontplooit, in sociale afhankelijkheid tot anderen of door een atomair contact met de wereld. Hij verdedigt een sociaal holisme dat steunt op de vrij courante gedachte dat mensen gedeelde overtuigingen hebben en dat deze overtuigingen principieel voor anderen toegankelijk zijn. Minder triviaal geformuleerd komt dat neer op de stelling dat concepten van die aard moeten zijn dat anderen het gebruik ervan kunnen achterhalen. Die referentie aan anderen is een *conditio sine qua non* indien men een concept wil identificeren. Kortom, ons denkvermogen is constitutief afhankelijk van de interactie met anderen. Die gedachte komt ook op andere terreinen dan het sociale tot uiting. Pettits stellingname bijvoorbeeld in het Angelsaksische communitarisme-liberalisme debat over de gemeenschap komt neer op het verdedigen van een vrijheid als niet-dominantie: de politieke gemeenschap moet ervoor zorgen dat de discursieve controle van burgers niet belemmerd wordt door dominerende relaties. Anders gezegd, vrijheid betekent dat het individu op een stabiele wijze wordt beschermd tegen de mogelijkheid van arbitraire inmenging.

Zeven Leuvense onderzoekers leggen deze en andere stellingen van Philip Pettit goed en duidelijk bloot, en ook al is het onmogelijk de veelzijdigheid ervan exhaustief weer te geven, men krijgt als lezer toch een overzichtelijk beeld van waar de filosoof Pettit voor staat. De bundel vertoont bovendien een grote coherentie en is niet zomaar een opeenvolging van verschillende teksten. De vele interne referenties leggen een geduldige redactie bloot en dat getuigt dan weer van een intense uitwisseling tussen de verschillende auteurs. Dat is een vereiste om tot een goed beeld van Pettits werk te komen, omdat dit nu eenmaal vele terreinen bestrijkt, van psychologie over sociale ontologie tot wetenschapsmethodologie en politieke filosofie. Op die manier bereiken de auteurs op een succesvolle manier zelf wat zij voortdurend aan het werk van Pettit toeschrijven: een synthese van het hedendaagse analytische denken.

Ignaas DEVISCH